

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 25.

ZATERDAG 19 JUNI 1920.

Foto C. Steenbergh.

HET GEIN BIJ ABCOUDE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET GEIN BIJ ABCOUDE, ILLUSTRATIE	BLZ. 289
KINDEREN DER ZEE (25), NAAR HET ENGLSCH VAN H. DE VERE STACPOLE	„ 290
EEN SCHITTEREND IJGEZICHT VAN JAN STORK, DOOR CORN. J. GIMPEL, GEÏLLUSTREERD	„ 292
EEN ECHE SIERDISTEL, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTREERD	„ 293
EEN OUD GEBRUIK, DOOR DE R.	„ 293
VAN DE WENDEN EN HUN LAND (SLOT), DOOR GEORG P. M. ROOSE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 294—297
JANKENDE HONDEN, DOOR G.	BLZ. 296
HAWAII, DOOR THEO DE VEER.	„ 297
DE DOELLEN TE HOORN, DOOR A. L. GEÏLL.	BLZ. 298—299
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 299

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

25) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK II.

ERICSSON, die de oorzaak was van deze dramatische verandering, was voor dit oogenblik ver uit haar gedachten. Gudmundsson's breed gelaat en de uitdrukking daarvan overschaduwden alles.

Toen zag zij haar vader door het dal komen. Hij stond stil om met een paar mannen te praten, en gedragen door den wind welke de gordijnen deed bewegen, kon zij het geluid hunner stemmen en gedeelten van hun gesprek hooren, zoo nu en dan onderbroken door het „yow-yow”, het IJslandsche „ja”. Daarop zag zij de mannen uiteengaan en haar vader naar het huis komen. Hij zag haar aan het venster en wuifde haar toe met de hand; toen trad hij het huis binnen en zij ging naar beneden.

Over een uur zouden zij eten en de tafel was nog niet gedekt; Gunarsson wierp er zijn hoed op en ging naar de schrijftafel om zijn pijp en tabakspot te halen, toen Schwalla binnentrad.

„Wel,” vroeg hij, van Gudmundsson sprekend, „heb je hem weggebracht, zooals ik je zei? Ik zou zelf ook aan de pier zijn geweest om hem vaarwel te zeggen, maar ik werd opgehouden. Hij zal mooi weer hebben voor zijn reis.” Hij had de pijp met langen steel opgenomen en begon haar te stoppen. Hij rookte nooit binnenshuis voor den avond en ook nu wilde hij naar buiten gaan, naar het kleine zitje naast de voordeur.

„Vader,” zeide Schwalla, „ik moet u iets zeggen. Ik heb hem weggebracht — ik ging aan boord van de „Ceres” en ik heb hem gezegd. . . .”

„Ja,” sprak Gunarsson opziende, „wel, Schwalla, wat heb je?”

„Ik kan niet met hem trouwen.”

Zij stond bij de tafel met gebogen hoofd, zij zag op terwijl zij deze woorden sprak, en keek toen weer naar den grond.

Gunarsson, klaar met het stoppen van zijn pijp, bleef ermede in de hand staan terwijl hij haar aanstaarde.

„Met wien kan je niet trouwen?”

„Olafur Gudmundsson.”

„Wel, God beware me!” riep de ander uit, „ben je gek geworden? En wat heeft Olafur Gudmundsson gedaan, dat je niet met hem trouwen kunt?”

„Hij heeft niets gedaan, maar ik kan het niet.”

Gunarsson hield er allerlei vreemde theorieën omtrent de

vrouwen op na. Hij beschouwde hen met een mengeling van eerbied en geringschatting. Hij was er van overtuigd, dat de vrouwen in geestelijke dingen en in het goede, ver verheven waren boven de mannen, en hierin had hij volkomen gelijk, maar hij was er evenzeer van overtuigd, dat ze in al het andere ver beneden de mannen stonden. Hij geloofde vast, dat de vrouwen altijd tegen de keer zouden ingaan, niet hierin geleid door gezond verstand, maar door een aandrang om tegen te werken.

Dit nu weer bij voorbeeld!

„Hij heeft je niets gedaan, maar je kunt hem toch niet trouwen. Wat beteekent dat nu? Hemelsche goedheid! Wat is dat nu voor onzin! Je lijkt wel gek, om zoiets te zeggen! Daar heb je nu de beste man uit Skarstöd, ja zelfs uit Reykjavik en je hebt beloofd met hem te trouwen, en nu zeg je: „Ik kan hem niet trouwen,” juist zooals ik tegen Dominé Olsen zou zeggen, „ik geef u vijf kronur voor een wagenvracht hooi” en dan den volgende dag: „Neen, ik wil uw hooi onder geen enkele conditie nemen.” Zou dat eerlijk en recht-schapen zijn? Zelfs al was het hooi door den regen bedorven dan zou het nog niet „fair” zijn den koop te niet te doen. En wat is er gebeurd met Olafur Gudmundsson? Niets. Hij is precies dezelfde als toen je de afspraak maakte.”

„Maar ik heb geen afspraak met hem gemaakt,” riep Schwalla uit. „Zoo is het heelemaal niet gebeurd. Ik kende mezelf niet, toen ik het hem beloofde en nu houd ik niet meer van hem en kan nooit met hem trouwen.” Haar woorden eindigden in een snik, welke Gunarsson in het geheel niet hoorde.

„Je houdt niet meer van hem, zeg je, maar waarom niet?”

„Ik weet het niet.”

Gunarsson lachte, doch niet van harte. Hij draaide zich om ten einde het deksel op den tabakspot te doen.

Gedurende het geheele gesprek had hij eraan gedacht dat de tabakspot zonder deksel was. Toen wendde hij zich weder om, na het lucifersdoosje, dat naast den tabakspot lag, te hebben opgenomen.

„Je kent je eigen hart niet werkelijk, ja weigert dezen besten man, breekt je woord en het mijne, want ik gaf hem mijn woord dat hij je zou krijgen en het eenige dat je hebt te zeggen, is dat je niet van hem houdt. Dat is vrouwenpraat en ik beschouw dat niet als een reden. Je moet je hart niet alléén laten spreken.”

„Nooit, nooit!” barstte Schwalla eensklaps los, terwijl een hevige blos haar gelaat en hals bedekte. „Nooit zal ik hem huwen en ik wil nooit meer over hem spreken.”

Zij keerde zich om en rende weg.

Gunarsson gaf een slag op de tafel, den pijpekop in zijn hand. Daarna verliet hij eveneens het vertrek en begaf zich naar zijn zitje bij de voordeur.

Hij stak zijn pijp aan en ging zitten, bijtend op het mondstuk, tot dit bijna kapot was.

Gunarsson was geen gemakkelijk heer, wanneer men hem dwarsboomde. Hij kon nooit een zaak beschouwen van een ander gezichtspunt als het zijne; hij had een doorzettingsvermogen, groot genoeg om bergen te verzetten.

Zijn besluit dat Schwalla Gudmundsson zou huwen, was in het geheel niet veranderd door hetgeen zijn dochter had gezegd. Terwijl hij al rookend de quaestie overdacht, kwam er een onaangenaam denkbeeld bij hem op. Was Schwalla verliefd op iemand anders? Had een ander man Gudmundsson's pad gekruist? Er was niemand in Skarstöd, dien hij daartoe in staat achtte. Toen echter dacht hij aan Ericsson en het feit dat deze haar had medegenomen naar den IJsberg. Daarop herinnerde hij zich Magnuss' woorden dien eersten avond aan het souper en dat deze had gezegd dat de vrouwen zulk een voorname rol in Ericsson's leven speelden.

Handelend volgens een plotselingen aandrang, stond Gunarsson op, legde zijn pijp op de vensterbank, verliet zijn zitplaats, ging het huis binnen, begaf zich naar den voet van de trap en riep Schwalla. Zij kwam naar beneden en hij trad met haar de huiskamer binnen, waar de dienstbode nu bezig was met het dekken der tafel. Hij zond deze weg, sloot de deur en wendde zich tot Schwalla.

„Ik heb er eens over nagedacht en begrijp er niets van, als je tenminste niet van een anderen man houdt. Is dat zoo?”

Schwalla antwoordde niet.

„Zoo, dan had ik dus gelijk. Nu, je hebt geen moeder om over deze quaestie met je te spreken en die je hierin kan raden om je van het voornemen af te brengen, een onwaardige te trouwen. Maar ik ben je vader en op mij rust de plicht je

tegen jezelf te beschermen. Is het Eriks Ericsson, waar je van houdt?"

Deze vraag trof het arme kind als een slag in het aangezicht. Zij had het zichzelf nog niet ten volle afgevraagd.

Ericsson had haar in het geheel niet laten blijken, dat zij vóór hem iets anders was dan een vriendin en dit maakte dat deze plotselinge vraag, haar gesteld door den dommen man voor haar, heur fijngevoelige natuur wondde.

Zij ontstak hierdoor in groote woede. Het was haar alsof een onbarmhartig mensch haar bij het baden had verrast en inplaats van weg te gaan, haar bleef aanstaren. Zij verbleekte, stond onbewegelijk en bleef zwijgen.

Gunarsson sloeg de handpalmen tegen elkaar, alsof hij probeerde een vlieg te doden welke zich daartusschen bevond. „Het is dus zoo? Nu, ik verbied het. Ik verbied je in het vervolg tegen dien man te spreken. Ik wil het niet hebben.” Hij begaf zich naar de deur, trekkend aan zijn baard, zooals een melker dit doet aan de uiers eener koe. Toen, bij de deur gekomen, wendde hij zich om.

„Ik verbied het — en daarmee is het uit!”

Daarop ging hij heen. Hij was nog nooit boos geweest op haar en zij nog nooit op hem. Nog nooit had zij zulk een woede in zich voelen opkomen als thans, welke als een groote, witte vlam, ieder en alles omgaf.

Het was alsof de liefde haar innerlijk wezen geheel had veranderd, het opzweepend tot hartstochten en gevoelens van haat, die haar onontwikkelde natuur vreemd waren.

Het onrecht, haar aangedaan door den dommen man die zooveel de kamer had verlaten, scheen haar toe minder te komen van hem, dan van de geheele wereld.

Het was alsof haar ziel, schuchter den drempel overschrijdend van de wereld om liefde te vinden, een slag had ontvangen.

HOOFDSTUK XV.

DE BOUQUET PAPAVERS.

Toen zij den volgenden morgen Ericsson in de straat ontmoette, ging zij hem voorbij zonder hem aan te zien. Ericsson was sedert haar koele houding van twee dagen geleden, neerslachtig en prikkelbaar geweest, en het feit dat zij er juist zoo aardig uitzag met in den wind wapperende rokken, bracht hem in geen betere stemming.

„Nu,” zeide hij in zichzelf, „als ze weer zoo doet als de vorige keer, zal ik haar toonen dat ik er niets om geef.”

Daar kwam zij aan; Helgi, de staart tusschen de pooten, trippelde achter haar aan. Hij keek haar strak aan, vastbesloten zijn oogen geen oogenblik neer te slaan en op deze wijze en door de volmaakte onverschilligheid van zijn blik, zijn verachting te toonen. Zij ging langs hem heen zonder hem ook maar een enkele maal aan te zien. Hij wendde zich om en keek haar na. Het vosje negeerde hem eveneens; het draaide zijn kop zelfs niet om.

Ericsson bleef beiden een halve minuut nastaren; toen vervolgde hij zijn weg naar de kust.

Zijn slechte luim was verdwenen en zijn hart, dat onder den druk der laatste achtenveertig uur had geleden, klopte nu onstuimig.

Zij was boos en dat was de oorzaak van haar schijnbare koelheid der laatste dagen. Hij was haar dus niet onverschillig. Zij was woedend op hem om de eene of andere kleinigheid; wat deze was, wist hij niet. Indien Magnuss in zijn plaats geweest ware, zou deze handelwijze harerzijds hem dadelijk tot wanhoop en jenever hebben gedreven. Dit gebeurde met Ericsson niet. Hij kende de vrouwen te goed.

De bloes op de wangen van het meisje toen zij hem voorbij ging, zeide hem even duidelijk, als ware het in woorden uitgedrukt: „Dit is ruzie”. Wel, laat het dan maar zoo zijn; ruzie was een goed ding en ruzie over niets, zooals in dit geval, nog beter. Slechts door groote diepten ontstaan hooge golven en als zij in beweging komen door een kleinigheid, is het zeer waarschijnlijk dat er onrust is in de onmetelijke wateren daarachter.

Op de pier waren Magnuss en Súrsson bezig met voorbereidselen temaken voor het visschen van dien dag; Súrsson's zoon zou medegaan.

„Kom je niet?” vroeg Magnuss.

„Nee,” antwoordde Ericsson. „Ik ga nesten uithalen.”

Magnuss zweeg. Ericsson, ofschoon hij deelnam aan het werk en zijn metgezellen behandelde als zijn gelijken in de meeste gevallen, bleef toch het hoofd en degenen die het kapitaal be-

zat. Het was een stilzwijgende afspraak, dat, als hij visschen wilde, hij medeging en dat, wilde hij het niet, hij thuisbleef en hij deed ook nooit het vuilste werk. Dit deden Súrsson en dienszoon, hierin geholpen door zijn vrouw en andere familieleden. Er lag nu een partij gedroogde, schoongemaakte kabeljauw op de lavablokken, welke zeker wel een waarde vertegenwoordigde van tweehonderdveertig gulden, klaar om in balen naar Reykjavik te worden verzonden. De versche visch, heilbot en andere soorten, die reeds per stoomboot naar Reykjavik waren gestuurd, hadden een flinke som gelds opgebracht; de onderneming beloofde veel en Magnuss, evenals de anderen, zagen in, dat zij hun succes niet alleen hadden te danken aan Ericsson's geld, maar ook omdat hij zulk een goed hoofd bezat.

In deze kleine, beknopte onderneming kon men opmerken hetgeen door werklievenverenigingen en hun leiders, over de geheele wereld niet wordt begrepen, dit n.l. dat het welslagen eener onderneming niet afhangt van mannen doch van een enkelen man; zooals het gevecht tusschen twee oorlogsschepen berust bij de tactiek van een enkel persoon.

Súrsson zou, evenals Magnuss, met succes de visscherij hebben kunnen beoefenen, maar zij zouden niets hebben kunnen doen tegen de oppositie van anderen, in dit geval voornamelijk van Gudmundsson; zij misten het doorzicht en den durf van Ericsson en zonder te morren, legden zij zich hierbij neer.

Deze zag hen na toen zij aan boord der „Helga” klommen en wegvoeren. Er woei een flinke bries welke het water van den fjord deed rimpelen en de lucht vervulde met den adem der lente.

Het was aan het eind van Juni en toch scheen het April te zijn. Slechts hier in het hooge Noorden voelt men soms de koelte der lente, midden in den zomer, Aprildagen, achtergelaten en bewaard door de noordelijke IJszee, die met de stroomingen medekomend van de Noordpool, worden medegevoerd en diepblauwe ijs tinten verspreiden over de wateren der fjorden.

Ericsson wendde zich af en richtte zijn schreden naar de haven.

Het was niet zijn voornemen nesten uit te halen, doch papavers te plukken.

Op een uithoek der klip boven de haven groeiden IJslandsche papavers van een soort, dat nergens anders wordt gevonden.

Schwalla had hem het kleurige plekje aangewezen, dat aantoonde waar zij groeiden, dien dag dat zij tezamen de haven bezochten. Om ze te plukken moest men rechtuit vanaf de pier langs de naakte rots klimmen en dan schuins omhoog langs den breeden rand gaan, waar zij groeiden.

Dit deed hij, zijn leven een half dozijn malen wagens terugkomend met een groote bouquet bloemen, de stelen naar beneden, in den zijzak van zijn jas.

Hij nam ze mede naar huis en een vaas met water vullend, plaatste hij ze erin en zette de vaas op een plank.

Hij wilde ze dien avond bij Schwalla's venster achterlaten. Hij kende het raam van haar kamer, want zij had het hem eens gewezen. Het was slechts een meter of vier van den beganen grond af, en indien het niet open zou staan, of hij het niet te openen vermocht, zou hij altijd de bloemen op de vensterbank kunnen leggen.

Nadat hij de vaas op de plank had neergezet, ging hij in den tuin werken.

Toen, na een poosje, hield hij op en de armen over elkaar slaande, scheen hij zijn arbeid te beschouwen.

In werkelijkheid echter zag hij er in het geheel niet naar. Zijn gedachten waren duizenden en duizenden mijlen ver, daar, waar de zon scheen op de duinen der Japansche kust. Hij zag zichzelf weer de witte bloemen in het dorpsstraatje plukken en ze bij de „hibachi” plaatsen in 't huisje van het Japansche meisje en van Japan ging zijn denken met één enkelen vleugelslag van herinneren, over heel zijn leven, naar de meisjes die hij gevolgd was en had bedrogen en de meisjes die hem voor den gek hadden gehouden of hem achterna geloopt hadden, vrouwen van lichte zeden en fatsoenlijke meisjes.

Hij had hun geschenken gegeven, goedkope dingen, maar toch altijd het beste, dat hij geven kon en velen had hij bloemen geschonken. Was Schwalla aan deze gelijk, en dit een terugkeeren van zijn vroegere levenswijze?

Voor een oogenblik, stond hij stil, de armen gekruisd. Daarna richtte hij zijn schreden naar het huis. Hij trad het binnen, nam de vaas van de plank en de bloemen uit de vaas en wierp ze op den mesthoop neer.

(Wordt vervolgd).

GEZICHT UIT HET Y OP DE STAD AMSTERDAM BIJ DAMRAK EN NIEUWEBRUG.
 Naar de schilderij (van omstreeks 1680) door J. Stork, onlangs in het buitenland aangekocht en thans in particulier Nederlandsch bezit.

EEN SCHITTEREND IJ-GEZICHT VAN JAN STORK.

OVER smaak en schoonheid valt niet te twisten. Maar dit feit staat vast: wie Oud-Amsterdamsche stadsgezichten zien, door een goede hand geschilderd of geteekend, uiten algemeen de opinie: onze stad wordt er niet mooier op.

Sinds het IJ versmald en verknoeid is, denkt geen schilder er meer aan zijn talent te wijden aan een gegeven zooals Stork en zijn tijdgenooten dagelijks voor oogen hadden. Onze zeeschilders toch, hoezeer ook zoekend of den kalmen waterspiegel of het bruisend IJwater vòòr de stad, verzuimden zelden op den achtergrond te beelden de Keizerin die de kroon droeg van Europe, de pitoreske stad die wenkte met honderd tinnen en torens uit de verte, de woelige buitenrand met de bonte stoffage van handeldrijvend volk uit alle werelddoorden.

Een gezicht als dit van Stork komt niet veel voor, gegeven als het is aan de z.g. Slijpsteen, de samenloop van Zeedijk en Warmoesstraat. Het moet van omstreeks 1680 zijn, omdat in het volgend jaar de Nieuwebrug veranderd en geheel van steen gemaakt is. Hier zien we nog de brug op houten jukken of „rakken”, en duidelijk is nog zichtbaar de opening die naar het „oorgat” leidt (een vinding van den stadstimmerman Staets uit 1596) waardoor de schepen met staande masten binnenvaren. Ook zien we daarnevens nog het bij diezelfde moderniseering afgebroken Paalhuis, dat van 1560 was. In het Paalhuis kwam de zeepost aan, die door den paalknecht in de stad werd rondbezorgd, en kooplieden en schippers kwamen er bijeen in de houten galerij, aan welke kolommen de biljetten waren aangeslagen, waarop de schepen met hunne verschillende ladingen en bestemmingen waren vermeld. Ze bespraken er de zeetijdingen of tuurden er in het verre IJ met zijn oneindig wisselende stoffage. Van deze zijde is het ook het best te zien met welk fraai beeldhouwwerk het Paalhuis met zijn luchtig klokketorentje versierd was.

Achter en ter zijde van het Paalhuis zien we „het Hooge Huys” verrijzen, dat al in 1543 voorkomt en als het „Huys met het Torentje” prijkt op den plattegrond van Bast. De fragmenten van het oude huis worden nog in den thans afgesloten steenen kelder van 's Rijks-Museum bewaard.

Achter het Paalhuis uit komt het hoekgebouw van de Martelaarsgracht met de Fortuyn op den top, en de Spaarn-

dammerbrug die over deze nog ongedempte gracht ligt vormt den voorgrond voor een ander merkwaardig oud gebouw, den Haringpakkerstoren. Hij heeft hier nog zijn oude slanke spits van 1606 met de vergulde haring als windwijzer en toont alle verwantschap met den Montelbaans- en den Reguliers- (later Munt-)toren. Mèér dan die beide andere toont hier die luchtige spits, welke later zal plaats maken voor het zonderlinge potje, waarmee hij in 1829 afgebroken is. Het nooit ontbrekende gewoel aan zijn voet, waar de haringpakkerij geschiedt, kunnen we niet zien door den verren afstand en door het accijns- en vrachthuisje dat aan het begin van de lange brug naar de Nieuwe Stadsherberg staat.

Wat het tegenwoordige Centraal Station voor het thans levende geslacht is, dat, en meer, is de Nieuwe Stadsherberg voor de tijdgenooten van Stork. Station van aankomst en vertrek, logement met onmiddellijke aansluiting aan de ligplaats van veer- en schepen, „coffijkamer” met een uitzicht over 't blanke scheepsveld als nergens ter wereld, zijn de Nieuwe (die van 1660 was) en de Oude Stadsherberg (meer oostelijk gelegen en uit 1613 dateerend) pleister- en verkeersplaatsen zonder welke men het Amsterdam vòòr de spoorwegen zich niet kan voorstellen.

Gebouw en brug hebben plaats moeten maken voor het stations-eiland, dat, hoe nuttig en noodig ook voor het verkeer, Amsterdam voorgoed aan het oog van den te water binnekomenden reiziger heeft onttrokken en een van de mooiste stadsgezichten ter wereld heeft bedorven.

Speeljachten, boeiers en marktschuiten stoffeeren op 't natuurlijkst Stork's verrukkelijk IJgezicht. Een vischbootje met opgenomen en drijvende aalkorf is op 't punt door de jukken van de Nieuwebrug te varen naar de vischmarkt aan den Middeldam. Een kruierende lucht weerspiegelt zich in donkere partijen in het nog weinig bewogen IJwater. Het totaal mag een schitterend staal heeten van 17de eeuwse plaatsbeschrijving met het penseel, en het moet een geluk genoemd worden dat het stuk uit het buitenland op eigen bodem is teruggekeerd.

Wat zou het misschien velen genoeg doen, wanneer zij het uitvoerige schilderij een tijdlang b.v. in 's Rijks Museum mochten beschouwen!

CORN. J. GIMPEL.

EEN ECHTE SIERDISTEL.

DE Distels verheugen zich niet in een al te besten roep. Over het algemeen vormen zij een lastig en moeilijk uit te roeien onkruid; mooi zijn zij in den regel niet, zoodat zij dan ook gewoonlijk niet direct onder de sierplanten worden gerekend.

Er is echter geen regel zonder uitzondering en daarvan is de soort, die wij hiernevens afbeelden, wel een zeer duidelijk voorbeeld. Dit is een sierplant van den allereersten rang, die wij iedereen durven aanraden in zijn tuin te planten en die verre van een lastig onkruid is.

De *Onopordon polycephalum* is een z.g.n. tweejarige plant, d.w.z. dat zij het eerste jaar een bladrosset vormt, daarmede overwintert en dan eerst het tweede jaar een opgaande stengel vormt met bloemen. Aan het einde van dit jaar vormt zij dan vruchten met zaden en gaat daarna dood.

Reeds het eerste jaar vormt deze Distel een sierlijke plant; haar bladeren zijn ongeveer $\frac{1}{2}$ M. lang en 25 c.M. breed. De bladranden zijn diep gelobd en de lobben weder getand, iedere tand eindigt in een scherpen doorn. Hierdoor heeft het blad een buitengewoon mooi voorkomen, dat echter nog verhoogd wordt doordat zij glanzend zilverwit van kleur is. Het eerste jaar is het dan ook een zilverwit roset en de hartbladeren staan met haar doorns zoo dicht opeen, dat het hart op een massa verzilverde naalden lijkt, die in de zon schitteren.

Reeds zoo is het een sierplant van den allereersten rang.

Het tweede jaar wordt zij echter nog mooier. Reeds vroeg in het voorjaar schiet de hoofdstengel uit het bladrosset te voorschijn; deze is ongeveer 10 c.M. dik en sterk gevleugeld. De vleugels, die zilverwit zijn, zijn weder getand en de tanden eindigen in een scherpen doorn. Steeds hooger groeit die stengel op, zijn voet is bezet met zilverglanzende bladeren, die steeds kleiner worden. Heeft hij een hoogte van ongeveer 2 M. bereikt, dan begint hij zich te vertakken, maar tusschen de bladeren ontwikkelen zich dan tegelijkertijd een aantal takken, die niet hooger dan ongeveer 1 M. worden. Heeft de hoofdstengel eindelijk een hoogte van ruim $2\frac{1}{2}$ M. bereikt, dan gaat hij zijn krachtige bloeiwijze vormen, die tegelijkertijd aan de zijtakken ontluiken en tegen de eerste helft van Augustus staat de plant in vollen bloei met een groot aantal bloemkorfjes, die weder door een sterk gedoorn, zilverwit omwindsel worden omgeven. De bloemen zelf zijn blauwviolet. Hoe zij er dan uitziet, toont de bijgaande afbeelding en dit voorkomen behoudt zij zeker een week of zes. De hierbij afgebeelde plant was ruim 2,70 M. hoog; zij had een doorsnede van 1,40 M. en droeg niet minder dan 40 z.g.n. bloemen. Twee zomers hebben wij bijzonder veel genoegen van haar gehad.

De *Onopordon polycephalum* is bijzonder gemakkelijk in de kultuur. Voor twintig cents koopt men bij een goed zaadhandelaar een pakje zaad; half April wordt dit in een pan wijd uitgezaaid; de zaden kiemen spoedig en na het opkomen wordt ieder plantje afzonderlijk in een potje van \pm 10 c.M. opgepot; zij groeit snel door en kan reeds half Mei op den open grond worden uitgeplant. Zij verlangt een goed bewerkt en bemesten, niet te lichte grond, een luchtige, zonnige standplaats waar zij voldoende ruimte heeft. Den mooisten indruk maakt zij alleenstaand uitgeplant. Verdere zorg vereischt zij niet. Spoedig gaat zij doorgroeien en het eerste jaar bereikt haar roset een doorsnede van bijna één Meter.

Op de zijkanten van een boordbed zal zij stellig een prachtig figuur maken.

Nieuw is deze *Onopordon* geenszins. Reeds in 1856 werd zij door Boissier in het derde deel van de tweede serie van zijn „Diagnoses plantarum orientalium novarum” op pag. 47. beschreven, waarbij hij o.m. opgeeft, dat zij in Sicilië wordt aangetroffen. Veel verspreid werd zij niet en wij vonden zaden van haar ook slechts in de catalogus van één onzer grootste zaadhandelaren vermeld.

E. TH. W.

EEN OUD GEBRUIK.

IN het hartje van Overijsel, aan den rand van het bekoorlijke Reggedal, ligt het rustige dorpje Enter. Tot het tijdstip van den aanleg van den spoorweg Neede-Hellendoorn, die in 1908 plaats had, is Enter vrijwel van de buitenwereld afgesloten geweest. En op een dergelijk terrein heeft de liefhebber van folklore kans iets van zijn gading te vinden. Inderdaad hebben zich in dit stille dorp, onder een bevolking die voor een

deel leeft van landbouw en ganzenkremerij, voor een ander deel van de klompenmakerij, een typische plattelandsindustrie, verschillende oude gebruiken gehandhaafd. Aan andere weer, die ook daar reeds tot het verleden behooren, is de herinnering nog levendig, een omstandigheid, die de welkome gelegenheid biedt ter plaatse een en ander daaromtrent aan te teekenen en zoodoende te voorkomen, dat zij eerlang geheel aan de vergetelheid zullen zijn prijsgegeven.

Van een merkwaardig gebruik, dat nog heden in zwang is, wilde ik u iets vertellen. Er bestaat daar in Enter een ongeschreven recht, waarvan de jeugd elk jaar opnieuw in den tijd van den roggeoogst een dankbaar gebruik maakt. Deze periode valt in de zomervacantie. Jong-Enter gaat dan naar den esch, waar weldra de garven weer staan opgericht en houdt zich bezig met wat men in dit dorp noemt „boontjes gadderen.” Gadderen is dialect voor verzamelen, samen-rapen, en „boontjes” heeten de bundeltjes saamgebonden koren-aren, die worden bijengeraapt op het reeds afgemaaide veld. „Boontjes-gadderen” vertoont dus eenige overeenkomst met het aren-lezen, waarvan het Oude Testament gewag maakt in het mooie verhaal van Ruth, die op den akker van Boaz ging om aren te lezen. Zoodra de linkerhand gevuld is met de opgeraapte aren, is het „boontje” gereed. Het wordt dan gebonden en ergens neergelegd b.v. op een garf, waar dan de raper of

Foto C. Steenberg.

EEN ECHTE SIERDISTEL.
ONOPORDON POLYCEPHALUM.

raapster, die den arbeid voortzet, later ook zijn of haar verder nog verworven „boontjes” deponeert. 's Avonds, als het invallen van de duisternis het zoeken belet, of wel de honger huiswaarts roept, bindt men zijn boontjes samen tot één bos. Men keert dan terug naar het dorp, dien bos hóóg voor zich uit-dragend, en zingt daarbij een liedje, op een wijsje, dat met drie noten is weer te geven, een simpel melodietje dus. Het luidt:

Mijn boontje, mijn boontje,
Mijn Vader's zontje!
Mijn moeder's kind!
Dat is geboren in den wind,
Mijn boontje, mijn boontje, enz.
Dat niet gestolen is,
Dat niemand zeggen kan,
Mijn boontje, mijn boontje enz.

De „boontjes” zelf moeten aan den drager het recht geven om dit zoo fier te beweren, zij zelf bewijzen hun eerlijke herkomst. Zij moeten namelijk rechtop staan in den bos. Buigt een boontje, dan zitten er vast gestolen aren in, die steelsgewijze uit een garf geplukt werden of anderszins op ongeoorloofde wijs verkregen zijn. En de drager van een buigend boontje moet kritiek verduren, die komt er zoo makkelijk niet af!

Op een eigenaardig feit wil ik hier nog even de aandacht vestigen. Het voorafgaande liedje wordt, vreemd genoeg, niet in Entersch dialect gezongen, maar in het „hollandsch”, zoo mooi als Entersche jonkers en juffertjes het maar kunnen.

Wijst dit wellicht op het invoeren van dit gebruik van elders in vroeger eeuw, of gebeurt het om nadruk te leggen op het ongewoon-plechtige karakter er van?

Vragen, die waarlijk niet zoo licht te beantwoorden zijn!
DE R.

Van de Wenden en hun land

(Slot).

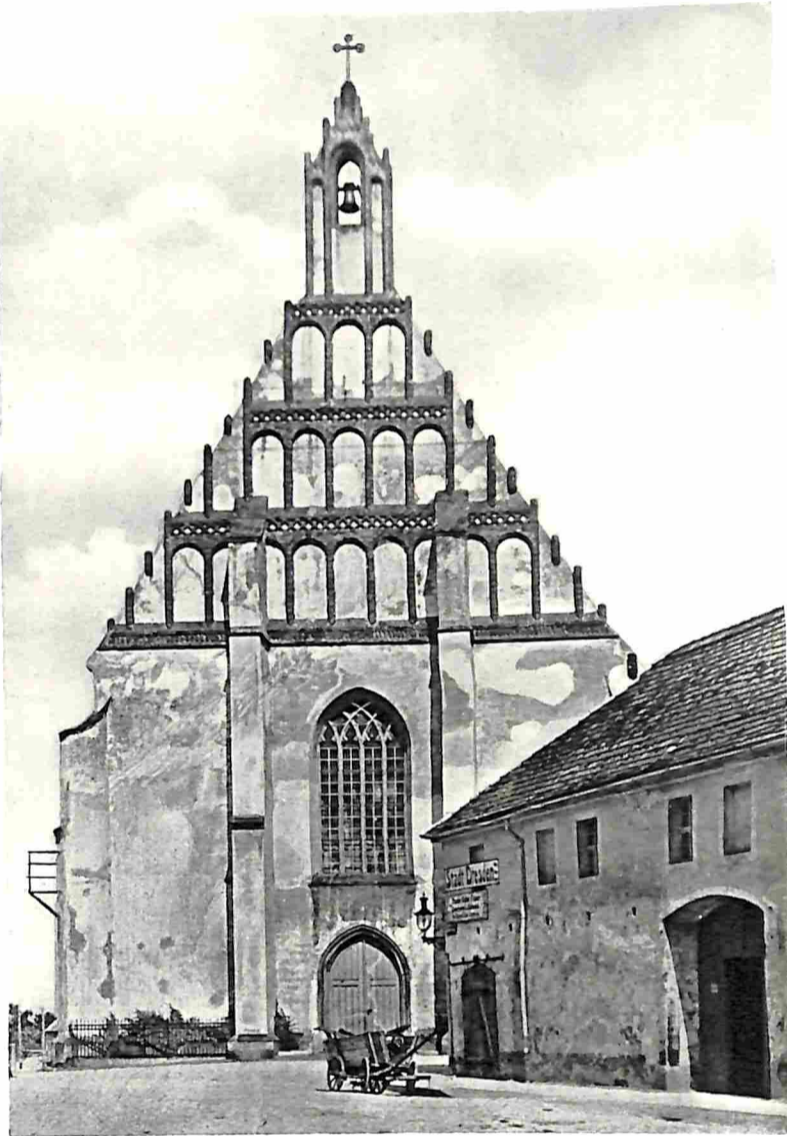
LOOPT men langs de wegen, van dorp tot dorp, te midden van een overschoone natuur, met heerlijke velden, wouden en watertjes, dan bemerkt men hier en daar nog Sorbische vrouwen, die er nog niet toe besloten hebben hun nationale dracht af te leggen. Kort gerokt en laag gelaarsd gaan ze, de rokken breed om de breede heupen, met lichtgekleurde bovenlijven, die de armen vrij naakt laten. Gewoonlijk is het witte bovenlijf omsloten door een donkerkleurige keurs, reikend van de borsten tot in de lenden. De rokken vertoonen vele plooiën. Meest van al valt de hoofdbedekking der vrouwen in het oog. Zij is niet zoo eenvoudig als steedsche dames wel van deze boeren-vrouwen en boeren-modes vermoeden zouden. Ik merkte vele soorten hoofdbedekkingen, van de groote breede linten, die aan de uitgespreide vleugels van bonte vlinders denken doen, tot de eenvoudige witte muts. Sommige mutsen... waren in kostbaren kant. Andere in fabriekskant... Ik zag vrouwen, die op hun hoofd mutsjes droegen, die men voor Turksche fez's kon aanzien. De kleur was evenwel anders en de kwast ontbrak. Ik zag er slechts zwarte. Deze beteekenen geen rouw. Bij de echte,

onvervalschte Sorben is de zwarte kleur niet de rouwkleur. De witte vervult daar deze taak. Bij feestelijke plechtigheden — en daaronder hebben de huwelijken een bevoorheden — en daaronder hebben de Sorbische dames uit den rijken rechte plaats —, dragen de Sorbische dames uit den rijken boerenstand groote witte, stijve kragen... als waaiers. Zij staan heel stijf en zijn gebekt, daarenboven nog omgeven met allerfijnsten kant. Deze kragen zijn onder de kin toegebonden met machtige binders, waarvan de plooiën tot half de borst bedekken. Tot de vrouwenkleedij behoort altijd de voorschoot, gewoonlijk van zwarte stof. De kousen zijn meest van lichte kleur. Bij feesten overheerscht in de vrouwelijke dracht de zwarte kleur. Nochtans merkte ik op dat vele vrouwenrokken een bonten zoom hadden. Ik zag ook zeer schoone licht-kleurige, zelfs witte kanten voorschoten in den omtrek van Bautzen gedragen bij een huwelijksfeest.

Hierboven merkte ik op dat de vrouwendracht niet zoo eenvoudig is als ze wel schijnt. Dit geldt bijzonderlijk voor de hoofdbedekking. Om de vlindervleugelige op een wat ordentelijke wijze in het haar vast te maken, is het noodig een heele massa karton te gebruiken benevens eenige... dozijnen haarspelden... In Wendenland zegt men dat een bruid, om haar hoofddeksel te bevestigen, minstens honderd haarspelden noodig heeft... Vroeger kon men, zoo vertelde men mij, aan het hoofddeksel der vrouw zien of zij jongmeisje, verloofdebruid of gehuwde vrouw of weduwe was; rouwde zij, zoo kon men daardoor weten over welk familielid en hoe lang nagenoeg dat familielid gestorven was. Thans is men zoo streng niet meer. De oude zeden zijn verdwenen. Toch is het een betooverend schouwspel de Sorbische jonge meisjes — er zijn er zeer mooie bij zooals de Slavische volksstammen er wel meer vertoonen —, met hun bloemenmandjes aan de hand door de velden te zien gaan...

Dan betreurt men waarlijk... van uit idyllisch... dat is misschien zuiver kunstopzicht, dat de groote stad en de Europeesche beschaving samenwerken om een levende schoonheid van het land te verdrijven... Men schouwt toe... Men vult zijn oogen een laatsten

keer met een mooiheid... die men binnen eenige jaren niet meer kennen zal... te vergeefs zoeken wil... Men wordt een weinig treurig gestemd... Hoort men daarbij de eenvoudige liederen weerklinken, gezongen door jonge frissche stemmen... zoo neemt dat gevoel nog toe... Het klinkt meewarig als een afscheidsgroet... Men wandelt werkelijk op de plaats, zelf waar iets sterft... waar iets voor altijd verdwijnt... niettegenstaande de moeite, die eenige lieden, waaronder schrijvers en dichters, die de Sorbische taal beoefenen, zich geven... Als Nederlander denkt men onwillekeurig om Nederland, Holland, Vlaanderen, Zuid-Afrika... om al de landen waar onze taal gesproken wordt, waar menschen van ons eigen ras wonen. Het is onzinnig de beschaving te vloeken... Men zal het niet doen... Het is daarenboven verloren moeite. Maar meer en meer wordt het een zekerheid dat de politiek-sterkere rassen al de andere menschenrassen onderwerpen zullen... En naarmate de overheersching van deze rassen zich uitbreidt, zullen ook hun zeden, gewoonten, kleedij en taal

OUDE WENDISCHE KERK TE KAMERSZ (SAKSEN).

zich uitbreiden... De menschen zullen wellicht eenmaal over de heele aarde zijn als de huidige bevolkingen van de groote steden... van al de groote steden... allen op elkander gelijkend... tot vervelens toe... tot wanhopigmakend toe... Want door die uitwendige gelijkheid en overname van wat niet altijd het beste is — gewoonlijk neemt men met wonderbare voorliefde slechte gewoonten en verkeerde zeden het gemakkelijkst over — komt nog heelemaal niet tot de wezenlijke gelijkheid van alle menschen, overal op de heele wereld politiek gelijkberechtigd...

De mannen in Sorbenland dragen kleederen die men overal dragen ziet. Zij zijn niet kenteekenend meer. Op mij maakten ze den indruk, die immer wat komisch is, te zijn van verouderde mode. Bij feesten dragen zij den zwarten rokjas, gewoonlijk met bloemen in het knoopgat... Daar zij er niet voor terugdeinzen er heele tuilen in te steken, maakt deze versiering niet altijd een schoonen indruk. Soms draagt men dáár ook veelkleurige linten. Het ondervest is gewoonlijk uit donkerkleurig fluweel gemaakt en met zijden nestel afgeboord, ook aan de zakken. Als hoofddekseel fungeert de hooge hoed... niet altijd, juister: gewoonlijk niet, naar de laatste mode. De brave Sorben zullen het dan ook niet kwalijk mogen nemen dat menschen uit Berlijn en Leipzig, de twee groote steden in de nabijheid, lachen bij het gezicht van deze verouderde modellen van de uit zich-zelf al potsierlijke cylindere.

De Sorben hebben daarbij de eigenaardigheid — ik stelde zulks bij een huwelijk in Klitten (Opperlausitz) vast —, hun al komische cylindere te versieren... als men het zoo heeten mag... met bonte linten, die tot wijd in den rug fladderen... en met een of twee tuilen... „mit Gemüse” zooals al lachend een Sakser zeide... Ze deden eenigszins denken aan den tijd der militieloting, toen de jonge lieden, die een goed nummer getrokken hadden, zich met... papieren bloemen en groen... verfraaiden... Ik merkte dit gebruik in Vlaanderen op, waar men ook bij huwelijken aan den bruidegom een met bloemen versierde pijp aanbood, ook in Frankrijk.

Een huwelijksstoet, van de kerk komend, is altijd vergezeld van speellieden, die vroolijke deuntjes laten hooren en om te musiceeren gebruik maken van de kornemuse, de klarinet, de hobo en den vedel met vier of drie snaren.

De genoodigden, het bruidspaar en familie komen achteraan. Het halen der bruid gebeurt dikwijls met den wagen; de bruidegom wordt te paard gehaald. Voor de bruiloft is een man bij al de genoodigden geweest, die het huwelijk heeft aangekondigd en tot de bruiloft gevraagd. Hij verzoekt tevens om antwoord en zijn volgende boodschap is, bij de verloofden de tijding te brengen hoe hij bij de verschillende menschen ontvangen werd en wie de uitnoodiging aanvaardden. Afzeggen komt niet of zeer zelden voor en geldt dan ook voor een beschimping van het jonge paar of van de familie van de verloofden. Het huwelijk is het meest bijzondere feest der Sorben. De aankondiger, die al de huwelijksplechtigheden medemaakt, is 'n kwasi-officieel mensch, die, zeggen de landslieden, zooveel verstand moet hebben als de pastor-zelf. Het aanzeggen gaat ook niet zonder eenig ceremonieel. De aanzegger is verplicht minstens twaalf redevoeringen te kennen, die hij op verschillende oogenblikken uittespreken heeft. Voor

WENDISCHE MEISJES UIT HOYERSWERDA BIJ EEN SCHOOLFEEST.

de bruid treedt een vrouw op; voor den bruidegom een man; zij dragen de namen van Probatsch, voor den bruidegom; van Druschba, voor de bruid. In den bruidsstoet bemerkt men altijd een vrouw, als de bruid-zelf gekleed. Dit is de bruidsvrouw — Salzmeste of Slonka —, die alleen door haar hoofdversiersel, dat bont is, van de echte bruid te onderscheiden valt. — Zij heeft allerlei te doen. Op den terugweg van de kerk heeft zij namelijk de verplichting den weg vrij te houden, wat gebeurt door het schenken van koeken en... brandewijn. Zij is de ware ceremonie-meesteres. Men denke daar niet gering over. Want al zijn de bruiloften, die acht dagen duren, uitzondering geworden, toch duurt het feest thans nog van twee tot drie dagen...

En de ceremoniën zijn menigvuldig... En tot al deze behooren formules en redevoeringen in vastgestelden vorm, waaraan niet mag getornd. De genoodigden wachten er op als op voorname deelen van het huwelijk-zelf en van het feest.

Voor het paar zet men gewoonlijk twee brandende kaarsen. Zij zijn symbolisch. Men zal ze niet beroeren. De bruid heeft de hare; de bruidegom de zijne. Van deze waarvan de kaars het eerst uitgaat zijn de dagen ook het kortst. Na de bruiloft volgt gewoonlijk een bezoek bij de dorpsgenooten... en overal zal men minstens een kop koffie drinken. Men vertelt nu nog de vroolijke geschiedenis van een echte Berlijnsche die, met een Sorbiër gehuwd, dus verplicht werd — de arme — meer dan twintig kopjes in een namiddag te drinken. En al hebben de Berlijnsche vrouwen dan ook den naam graag koffie te drinken... meer dan twintig was toch wel wat heel erg...

Er is eenig onderscheid tusschen een huwelijk in een katholiek dorp en in een andersgeloovend. Het onderscheid is echter niet zoo groot dat het een wezenlijk verschil is. Men bemerkt dat men met eenzelfde volk te doen heeft;

WENDISCHE MEISJES BIJ DEN TYPISCHEN BANDENDANS.

TYPISCHE WENDISCHE BOERDERIJ TE DÜGENSHAUSEN.

dat slechts eenige bijzonderheden met die van deze uit een nabijliggend dorp verschillen. Dit komt toch ook voor in de landen, door andere volkeren bewoond waar eenige gebruiken ietwat, van dorp tot dorp, verschillen.

Wordt iemand ziek, zoo gaat men slechts in zeer zware gevallen naar den arts. Men verkiest nog de oude gebruiken te volgen, volksremediën aan te wenden en besprekingen met de geburen te houden over de wijze waarop de kranke kan worden genezen. Ook als de arts gehaald is, gaat men nog voort met de oude remediën van schaapherders en van door den roep aangeduide personen te volgen. Het geloof in hun geneeskundige kracht is zoo groot, dat de school nog niet bij machte geweest is daaraan met goed gevolg te tornen. Bij den sterfdag worden, even als in Bretagne, in Cornwallis, misschien als in nog veel andere plaatsen, de vensters opengezet. Het lijk blijft gewoonlijk in het sterfhuis, ook in de sterfkamer tot den dag der begrafenis. Des morgens, des middags en des avonds vergaderen zich de huisgenooten bij het sterfbed en bidden een „Onze Vader”. De geburen zingen zeer meewarig-klinkende doodslieiden. De dood wordt aan al de huisdieren medegedeeld. Op den begrafenisdag wordt de kist geopend weg gedragen, de huisdeur zorgvuldig gesloten. Is de doode begraven, zoo komen familieleden, geburen en vrienden aan een waarlijk duchtigen maaltijd bijeen, tijdens welken men nog wel van den doode of de doode spreekt . . . om te eindigen met te praten over allerlei andere zaken, die met de gebeurtenis geen de kleinste aanrakingspunten hebben . . . Nu, dat gebruik vindt men in Sorben-land niet alleen.

De strenge rouwtijd duurt vier weken: gedurende al dien tijd mag men het erf niet beroeren . . . De naaste verwanten rouwen een heel jaar. Ik zei reeds hoe wit de rouwkleur is; voor de lieden uit Burg en Werben dient ook zwart; ik kon niet vinden of dit een gevolg is van vreemde invloeden. In katholieke dorpen dragen de vrouwen de „plachta”, een groot wit doek, over het hoofd, en het heele lichaam omhullend. Dit maakt waarlijk grooten indruk. Voor de mannen wordt bij de begrafenis nog wel eens driemaal een salvo boven het graf gelost door zijn kameraden. Op de kerkhoven ziet men kleine houten kruisen staan — af en toe ook een ijzeren, de steenen zijn meestal van niet-Sorben — waarop houten plankjes aangebracht zijn, die benevens rouwersjes den naam, geboorte- en sterfdag van de overledenen mededeelen. De verdere grafspreuken getuigen, evenals vele versjes die men in de woningen, aan de huizen-zelf en in de meubelen lezen kan, van diepen christelijken geest.

De kerkelijke heiligdagen geven eveneens aanleiding tot feestelijkheden in het huisgezin. Kerstmis wordt het meest van al gevierd. Aangaande de volksspelen is nog zeer

vroegen. De politie vond daar in . . . een verkapte wijze van . . . lach niet, het is te treurig . . . van bedelen . . . en verbod de bijeenkomsten . . . Zij zijn thans zoo goed als uitgestorven.

veel mede te deelen. Ook aangaande de literatuur. Een verblijf van enkele dagen laat echter niet toe daarover uitgebreid te schrijven. Vele spelen en gebruiken zijn verdwenen of zullen binnenkort geheel verdwenen zijn. De nieuwe gedachten verdringen de gebruiken van voorheen en andere zijn door de politie verboden geworden. Zoo is het gegaan met de vrouwelijke spin-bijeenkomsten. In Saksen bestaan zij in het geheel niet meer. In de Antwerpsche en de Limburgsche Kempen heeft dit gebruik ook bestaan, dat daar grotendeels door de priesters, als gevende aanleiding tot ongeoorloofd vermaak, uitgeroeid werd. Hier werd het door de politie bestreden. De meisjes van de verschillende dorpen kwamen daartoe in de kleedij van hun dorp zelf gekleed en met het spinrad gewapend naar het aangeduide dorp en zongen hun mooie liederen voor de huizen, waarbij zij dan ook een penning

Uitsterven . . . Dat is het noodlot, over Wendenland uitgesproken. De beschaving verdringt wat zij niet gebruiken kan, verplicht de menschen zich aan te passen aan het nieuwe . . . De heerschappij van de politiek-sterkere rassen breidt zich uit . . . zal zich meer en meer uitbreiden . . . de oude gewoonten en de oude zeden verdringen . . . Ik denk aan den veldwachter, die in zijn verwaande domheid bedelen zag . . . en slechts bedelen, in een oud en daardoor eerbiedwaardig gebruik . . . die naar meer dan oud en wild gebruik heel fier zijn borst met linten en kruisen, medailles en penningen versiert . . .

De politicagent . . . in zijn altijd vernieuwden vorm . . . zal overal de oude zeden verdringen . . . Voor het nieuwe is het oude immers niet zedelijk . . . en dan komt daarbij nog het schrijnende gevoel . . . voor hem die de oude zeden verloochend heeft . . . van zijn verraad . . . Nog enkele jaren en Wendenland is een ding waarvan men spreekt als over Atlanta en de mooie stad Ys . . .

GEORG P. M. ROOSE.

JANKENDE HONDEN.

Het schijnt nog niet uitgemaakt welke oorzaak een hond bij het vernemen van muzikale geluiden onrustig maakt en tot het uitstooten van jankende geluiden brengt. Niet alle honden doen dat, ook doen ze het niet altijd. Hoewel de mannen der wetenschap beweren dat voor de fijne structuur van het hondengehoororganen sterke geluiden een gruwel zijn, wat hen tot huilen bij muziek of klokgeluid brengen zou, zijn er tal van waarnemingen, waaruit volgen moet dat honden muziek klaarblijkelijk aangenaam vinden. Wie meenen mocht dat een hond alleen huilt of jankt bij pijn of heftig onaangename gewaarwordingen, kon dezer dagen in de „Daily Chronicle” verschillende observaties medegedeeld vinden, waaruit bij janken om muzikale prestaties het tegendeel schijnt te moeten worden aangenomen.

Enkele der medegedeelde gevallen moeten ons wel overtuigen van onze volslagen onbekendheid met de innerlijke roerselen eener hondenziel, waar iemand b.v. schreef: — Voor eenige jaren speelde ik cornet in een muziekgezelschap en kreeg daar voor solospel een lied: „De vlucht der eeuwen.” Als ik dat thuis doorspeelde, begon mijn hond reeds bij de eerste maten afgrijselijk te janken en hield dat vol zoolang en ik heb later meermalen een benefiet van dit lied aan mijn hond aangeboden, telkens met hetzelfde resultaat, terwijl ik steeds geheel den indruk kreeg er het dier een plezier mede te kunnen doen. Een ander vertelt iets dergelijks van

zijn hond, welke overigens op geen pianospel acht sloeg, doch die bij het klinken der eerste accoorden van het „God save the King” op de piano toeliep, den kopomhoog stak en hilde tot de laatste regel verklonken was. Dan bedelde de hond om een tweede couplet aan te mogen stemmen en men meende ook daar waar te nemen hoe het steeds een bijzonder genoeg voor dezen hond was om zich bij dit lied vocaal te kunnen uiten.

De aardigste bijdrage tot het vraagstuk waarom de honden huilen bij muziek leverde een ex-huzarentrompetter uit den oorlogstijd:— In een Fransch dorp was het mijn taak om de lange réveille te blazen en de eerste schallende tonen daarvan bliezen alle dorpshonden wakker. Al wat van hen niet aan een ketting lag kwam aangerend om zich in een halven cirkel om mij heen te groepeeren en mijn réveille te begeleiden met een helsch gejack. Was ik op een post uitgeblazen dan vergezelde me heel de hondentrop naar een volgend om daar weer een koorzang aan te heffen. 't Was zoo'n koddige vertooning dat ik soms moeite had om te blazen van den lach.

Als ik het gehoor dezer dieren beleedigde zouden ze, dunkt me, niet meegeloopen zijn, doch zich hebben afgekeerd; bovendien wekte mijn blazen allermint een vijandige stemming, want van grommen of bijten was bij de kwispelstaartende honden geen sprake.

G.

HAWAII.

Ua ku paha i ka ii
Newa la luhe i ka wat
Nipo a haanipo
Pe u-pe i ka noe.
(Hawaiisch lied).

ACHT uur in den avond....

Oakamia, mijn Japansche jongen, heeft buigend zijn afscheid genomen, en ik ben alleen weer in mijn kleine planterswoning. Op de begroeide veranda, waar mijn oude, trouwe olielamp haar rustig, zacht groen licht nu spreidt, heb ik mij een luierstoel gekozen en rook ik in vredige rust mijn avondpijp.

Buiten is het donker nu, en stil....

Het is het droomerig duister na warmen zonnedag, het is het triest bekoorlijk duister van Hawaii; het donker, waarin als op zoo vele voorbije avonden, zachtjes klagen gaat een zoete, vreemde muziek, een weemoedig gezang bij snarenspeel.

Een zoete nachtlucht brengt mij den geur van tropenbloemen, den geur van mimosa en van bloeiende guaven.

Hoor!....

Hoor! de droeve liederen van het eiland!

Hoor!....

Het zijn de „mele olioli”....

Het is het gezang der inboorlingen, buiten. Onder de bananen en de hooge tamarinden zijn zij samen, en zingen zij er bij de ukulele, bij hun kleine Hawaiische gitaar.

Hoor!....

O, hoe houd ik van die muziek, hoe houd ik van de donkere, stille tropen-nachten waarin die zacht melancholische wijzen mij vertellen komen van het verleden.

Van dat mooi, gelukkig verleden toen er koningen nog waren, en koninginnen, en prinsessen, hier op mijn eenzaam eiland in den Stillen oceaan.

Helaas! wel is veel verloren gegaan van wat er mooi en eigen hier was. Wel heeft onze „beschaving” ook dit goddelijk land weten aan te tasten, er de oude, hoofsche gebruiken, de wilde poëzie, het heerlijk naïeve weten te schenden!

Helaas! de dagen der donkere koningen zijn niet meer.... Niet langer dichten een prins Leleiohoku, een prinses Kawananakoa, hun

lied in de zonnige tuinen van Honolulu. Niet langer komen de jonge meisjes de hula dansen, 's avonds wanneer de maan schijnt over de witte oleanders in het park van het paleis.

En die halfnaakte, bronzen kerels, die zoo wonderlijk de hano, de rieten neusfluit, wisten spelen, waar zijn zij?

Waar zie ik hier nog de vrouwen het soepele kleed van kunstig geklopte boomschors dragen?

Ja, en toch! — en toch! — vaak dan weer komen oogenblikken waarin ik hier meer gebleven vind dan ik durfde hopen, waarin ik hier toch nog wel terugvind het oude, het wild bekoorlijke, het gelukkig naïeve.

Voor al hier op mijn eiland ver van Honolulu, waar ik woon in de wilde streek van Ka-u, in de streek waar, volgens mijn vrienden uit de hoofdstad, geen God meer is.

Een klein, wit huis tusschen de palmen, te midden van papaja's en donkerroode hibiscusbloemen, op een eiland ver, ver weg, — een leven onder den puur blauwen hemel van den Stillen oceaan, waar het warm is en altijd zonnig is, — is het niet mijn jongensdroom uit voorbije jaren, dien ik nu verwezenlijkt zie?

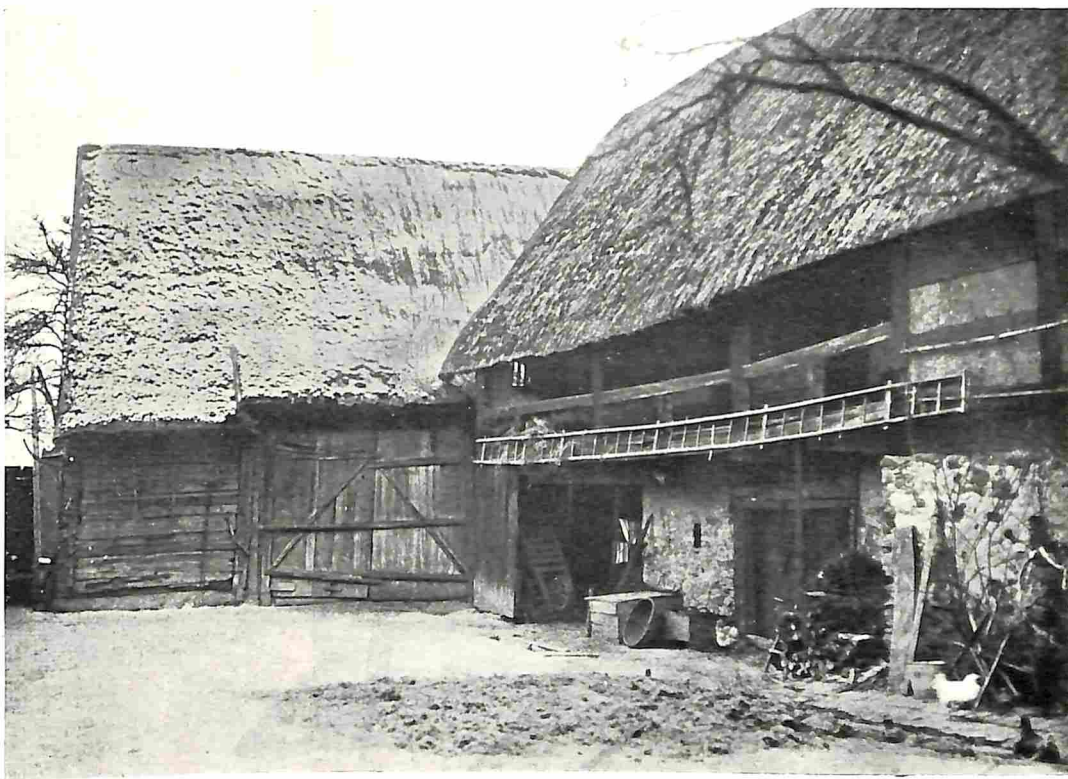
Op een heerlijk zoelen regenavond in de maand Februari was het, dat ik er voor het eerst kwam, hier in mijn tropenwoning. Een oude vriend had mij in Honuapo van de boot gehaald, en heel laat nog waren wij bij het zwakke schijnsel van een Chineesche lantaarn den donkeren weg tusschen de suikerrietvelden naar boven, naar Naalehu gegaan.

Want ik wilde dien eersten nacht op Hawaii onder eigen dak wezen, er alleen zijn in de stilte en in de groote rust van het land.

Waar het zachte, eentonige ruischen van den regen op het groen, de vreemd kruige geur van bloemen welke door het geopend venster naar binnen kwam, mij dien avond in slaap zouden voeren, en waar ik eerst wakker zou worden toen de volle zon in mijn kamer scheen en Oakamia, mijn aanstaande huisjongen, aan de veranda tikte.

Lang had het leeg gestaan, het oude plantershuis aan den weg van Honuapo lang waren de zonneblinden er dicht geweest en had een nangsloot het houten hek vóór gesloten gehouden. En zoo was de tuin rondom er tot een wildernis geworden, er tot een exotische wildernis geworden, waarin geen pad of weg haast meer bestond. In de perken, op de paden, tot voor de veranda, overal groeiden nu het hooge, dunne gras en het onkruid, overal woekerden kleine gele en paarse bloemen en wilde kersroode dwergtomaten.

En dat had wel zijne bekoring al weer, dat verwilderde, dat ongerepte, — die verlaten tuin als uit een sprookje, die tuin

WENDISCHE BOERDERIJ.

waar 'midden het glanzig groen van oranjeboomen, als groote bruidsbouquetten de jasmijnen bloeiden, waar de bloem van Polynesië, de bloedkleurige hibiscus, gloeide naast weelderige bananen en ragfijne varens die wel haast als boomen zoo hoog waren, waar mimosa en guaven en ivoorwitte gardenia's geurden, en tusschen de bamboe vreemdsoortige klimplanten zich slingerden, waar ik papaja's en mango-vruchten in overvloed vond en er de heerlijkst donze perzikken maar voor het plukken had.

Ach! Of ik wel verstandig deed toen ik eenige weken na mijn aankomst toestond dat men mijn erf ging „mooi” maken?

In Ka-u daar is geen God....

DE DOELEN TE HOORN.
HET ST. JORIS POORTJE VAN HET DOELENPLEIN.

Ah! hoe slecht dan kennen zij dit stille land, hoe weinig dan begrijpen zij dit eenzame, dit primitieve.

Hoe weinig dan begrijpen zij dit Hawaii, die donkere bergen, waar hoog de vulkanen rooken, die groene kust waar aan zee de palmen wuiven, waar de inboorlingen droomen, en er zingen hunne „mele olioli”.

O neen! de natuur hier is niet triest!

Ka-u is anders, Ka-u is mooier, dan mijne vrienden in Honolulu mij wilden doen gelooven.

Mijn klein, vredig zonneland is het, mijn klein, vredig zonneland in de wijde, wijde Stille zee.

Maar weet gij, wat wél tot vagen weemoed er vaak stemt, dat is de gedachte aan wat langzaam hier sterven gaat, dat is de gedachte aan de menschen, aan het volk van Hawaii. Immers, voorzien wij niet reeds den tijd dat dit ras van Polynesië zal hebben opgehouden te bestaan, dat nooit zijn naïeve taal meer zal worden gesproken?

Daaraan te denken kan mij dikwijls somber maken, — vooral dan wanneer het avond is en ik met hen ben, wanneer ik luister naar hun zacht weenende muziek, of wel wanneer na afloop van een simpel feestmaal er voor mij de ukulele wordt bespeeld en de donkere meisjes van het eiland de hula dansen gaan.

Neen, ik geloof niet dat ergens hier op de Sandwich eilanden een streek bestaat waar de inboorling zoo natuurlijk nog leeft als in Ka-u op Hawaii.

Want mag het er ook niet meer zijn zooals eens in die gelukkige dagen toen het moderne, het banale, er gansch onbekend was, toch zie ik dan hier nog wel hetgeen ik elders al niet meer vond, — het Polynesië van lang, lang geleden.

Nóg tref ik er de mooie, oude gebruiken vaak, nóg hoor ik hier dikwijls het lied van vroeger, nog klinken er dikwijls de vreemd wilde Maori melodieën, 's avonds wanneer hoog de sterren schijnen en er gefeest wordt buiten en gedanst.

Nóg leven er velen hier op mijn stille eiland als weleer.

In droomerig, droomerig nietsdoen....

Gelukkig met hun zon, gelukkig met hun zee, gelukkig met hun bloemen.

THEO DE VEER.

DE DOELEN TE HOORN.

De gevel van het Doelen-hotel te Hoorn, met zijn pilasters, en de typische versieringen in de bogen boven de vensters, geeft blijken van ouderdom, en de portiek, die boven de deur het jaartal 1615 vertoont, en op welker fronton St. Sebastiaan prijkt, beschoten door krijgsknechten, is monumentaal en niet onsierlijk. Maar heel veel moois geeft de Doelen overigens niet meer te zien.

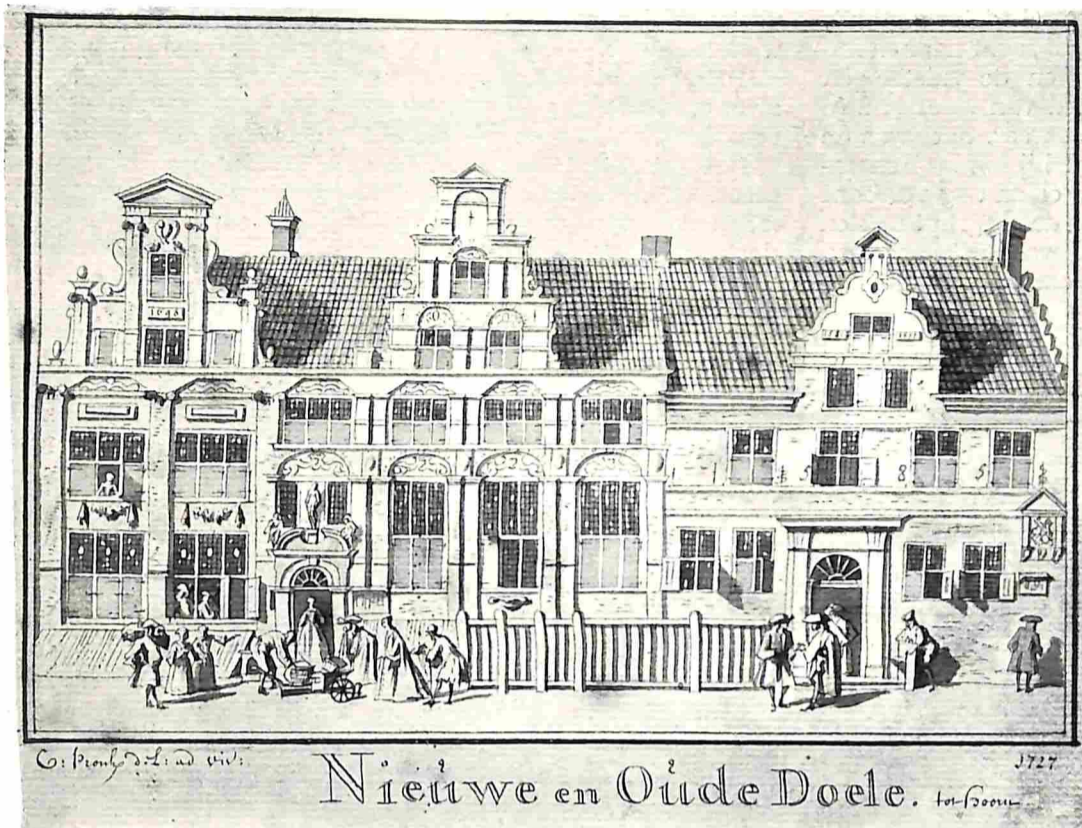
Het is droevig, te weten dat de gevels van den Doelen intusschen tot de mooiste van Hoorn hebben behoord, zooals de op de volgende bladzijde gereproduceerde prent onwederlegbaar aantoon. Wat hadden goed onderhoud en piëteit hier wonderen kunnen verrichten, of liever: wondere schoonheid voor ons kunnen behouden. Het heeft niet zoo mogen zijn...

Hoorn's eerste Doelenhuis stond bij de haven; daaraan herinnert nog de naam „Oude Doelenkade”. Maar reeds in 1526 kocht de stad van het Sinte Marien Convent — staande ter plaatse van het tegenwoordige Weeshuis — een stuk land ten gebruike voor de oude schutters. Daarop werd, aan de Achterstraat, in 1585 de oude schutters- of St. Jorisdoelen gebouwd, een eenvoudig gebouw, in welks voorgevel slechts een steen met voorstelling van St. Joris prijkte, en dat omstreeks 1607 een topgeveltje ontving in den stijl van Hendrick de Keyser.

Daarnaast verrees in 1614-'15 het groote gebouw voor de jonge schutters, de St. Sebastiaansdoelen, met een rijkbewerkten, sierlijken gevel, waarvan een gedeelte in 1648 in den toen gebruikelijken stijl werd veranderd.

Tien jaar te voren, in 1638, waren in den muur die het ruime Doelenveld omringde, twee in hoofdzaak aan elkaar gelijk zijnde fraaie poortjes aangebracht; het eene gaf in de bekroning St. Joris te paard met den draak te zien, terwijl op den achtergrond een kasteel en een vrouw met een eenhoorn zich vertoonden, en het andere St. Sebastiaan, weder door twee schutters beschoten. Beide poortjes, wier reliefvoorstelling in den loop der tijden zeer gehavend was, zijn omstreeks 1910 gerestaureerd, doch konden wegens de gedeeltelijke bebouwing van het terrein niet hun oude plaats behouden. Een ervan vindt men hiernaast afgebeeld.

A. L.

DE NIEUWE (LINKS) EN OUDE DOELLEN (RECHTS)
TE HOORN IN HUN OUDE PRACHT.

Naar de teekening van C. Pronk.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR

F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz—Schönberg)

IX. DE ROODE GRAPPENMAKER.

DE Natuur had hem als een grap geschapen. Zij schilderde op het lichaam van een havik de livrei van een papegaai. Toen, omdat de disharmonie te verschrikkelijk was, en omdat zij niet ongedaan kon maken hetgeen zij had gedaan, voegde zij er een guitigen trek van humor, een geest van kwajongensachtigheid bij, die de combinatie dragelijk maakte. Het resultaat was de Vlaamsche gaai, die tevens onze Grappenmaker is.

In het oog van den hemel en de Wildernis, was hij niet meer dan een struikroover — een „gentleman struikroover” als ge wilt — maar toch een struikroover. In het oog der menschen was hij een stem, een wrokkende, onmelodische stem, waarin al de wanklanken van zijn natuur uitdrukking schenen te vinden.

De Natuur — het papegaaiplan volgend — had hem gekleed in een steenrood zouavenjasje met een roomkleurige borst, had er bijgevoegd een zwart-met-witte brutale kuif, vleugels en staart, en had ten slotte op elke vlerk een plek lichtblauw email gelegd, een stukje van den hemel zelf, en door een zuiver genialen inval het juweel opgesmukt met strepen van git.

Hij stond op den laagsten tak van een beukeboom, en vloekte tegen een bronzen bundel tusschen de bronskleurige bladeren van het vorige jaar. De bundel was een wijfjesfazant, onbewegelijk als de Sfinx. Zij durfde zich niet bewegen omdat onder haar klein lichaam haar heele wereld was verborgen — veertien eieren van khakikleurig email.

Een uur, zeventien minuten en vijf seconden had de Grappenmaker elke truc geprobeerd, die hij kon bedenken, om die fazant op zes meter afstand te brengen. De tegenstanders stonden volkomen gelijk.

Plotseling werd hij getroffen door een idee. Hij zette zijn kop opzij en krabde langzaam en zorgvuldig zijn schedel. Toen verdween hij.

De fazant, die de Voorzienigheid dankte voor het onverwachte vertrek van den mooien vijand, ging lekker liggen om te slapen, toen de onmuzikale roep van haar heer en meester haar hoofd op echt vogelachtige wijze schuin deed staan.

Toen echter de roep werd beantwoord, scherp, weerkaatsend door de verbroken stilte van het beukenbosch, werd haar hals wel tweemaal zoo lang van verbazing.

Er volgde een korte stilte; toen, zacht en ingehouden, uit een verward braamboschje het zachte „Chuck, chuck, ch-u-r-ka”, van een mannetjesfazant, die zijn wijfje zoekt.

De hals van den wijfjesfazant bereikte zijn volle lengte. Haar nest was een geheim, dat zij hoopte alleen met de Natuur te deelen. Hij zou het, als hij dichterbij kwam, kunnen vinden, en dan — zij kende haar mannetje. Zij stond op en rende met een snel, ineengedoken loopje naar het braamboschje, waar zij verdween tusschen de verwarde takken, vergeefs hopen haar mannetje van het spoor te brengen.

Uit die plaats schoot de Grappenmaker naar omlaag. Hij was ze zeker ongezien van den anderen kant genaderd; en hij was meer dan trotsch op zijn knapheid zoo precies een mannetjesfazant te kunnen nabootsen, daar er in werkelijk-

DE INGANG VAN DEN DOELEN TE HOORN, VRIJWEL HET EENIGE, DAT NOG AAN DE VROEGERE SIERLIJKHEID VAN DEN GEVEL HERINNERT.

heid geen mannetjesfazant was op honderd meter afstand.

Zijn „Business” was dringend en privé. Hij zocht naar eieren — voor het oogenblik fazanteneieren, en de vuistslagen van de wreede wereld hadden hem geleerd van ieder kansje te profiteren; misschien kwam het nooit weer. Snel was de eisch, en snel was hij. Hij zoog zoo hard hij kon. Een fazantennest is een Eldorado, dat zich niet elken dag vertoont in de wildernis van den Vlaamschen gaai, dat begrijpt u. Een ei was er niet meer. Nog een volgde en hij was juist begonnen aan een derde, toen — o schrik! — die domme fazant terugkeerde.

Hij bemerkte, zoover er tijd was om iets te bemerken, met het hoekje van zijn schitterend oog, dat een jonge orkaan op hem afkwam. De wijfjesfazant keerde terug in een krans van bladeren, dingen zeggend, die afdongen op het karakter van den Grappenmaker.

Toen gebeurde er iets. Bladeren stoven rond, en de vrede en de stilte werden verbroken, maar de gaai vloog weg met nog een ei op zijn snavel gesprietst, en vluchtte rechtstreeks naar het donkerste deel van de ruige beukenstammen, en werd uit het gezicht verloren.

Later dineerde de Grappenmaker op zijn gemak op den duizendjarigen wortel van een der boomen, en was juist klaar, toen iets zich ergens bewoog op het bladerentapijt. Men let, wanneer men een Vlaamsche gaai is en er een prijs gesteld is op je zwart-en-wit gekuifd hoofd, zelfs op het bewegen van een blad. Bovendien bewegen bladeren in den heeten zomer zich niet zonder reden. Dadelijk plaatste hij den dikken stam tusschen zich en het geluid; en ging op verkenning uit om de met mos begroeide bocht heen.

Na een poosje bemerkte hij een duif, een houtduif, en zij zocht naar iets; en het ding waarnaar zij zocht moest van groote waarde wezen, daar zij zoo'n erge haast had. Boven die plek had zij haar nest. Dat echter wist de Grappenmaker niet. Niettemin, daar de geest welke de berouwhebbende natuur in hem had gebracht als laatste gift, in hem begon te werken, schoot hij eensklaps naar voren met een duivelsch gegil, dat de duif naar het bladerdak joeg alsof ze een vuurpijl was.

Hij had dit uit pure plagerij gedaan, zonder eenig doel voor oogen dan de pret om die duif van schrik te zien wegvliegen. Toen viel hij bijna op zijn snavel over iets ronds en hards, dat onder zijn poot rolde in een pakje doode bladeren, die het bij den val tegen breken beschermd hadden. Het was een duivenei.

Terwijl hij de lekkernij opsmulde, begonnen de bladeren weer te bewegen. Bladeren bewegen altijd in de groote, stille wouden, moet u weten, en er is geen wind, die ze voortjaagt. Hebt u dat wel opgelet?

Weer was de Vlaamsche gaai om een boom heengedraaid — de oorzaak bleek te bestaan in bruine, vage gestalten, die op hun beurt konijnen werden.

Toen uitte de Grappenmaker, zittend op een lagen tak, zeer rustig en zeer stijf, een rauwen kreet.

Die konijnen renden weg, alsof een aangestoken voetzoeker onder hen was afgegaan. De heele wildernis beschouwt den kreet van een gaai als een signaal van gevaar, en handelt daarnaar. Dat twee keer van de drie de kreet

alleen maar als grap wordt uitgestooten, weet de heele wildernis niet.

Toen bracht de Grappenmaker netjes zijn veeren in orde, alsof er niets was gebeurd, voor hij zijn tocht voortzette naar een meer, verborgen tusschen het gebladerte.

Het was half verstikt door groen schuim, dit zwijgende meer, en het schuim was doorsneden van waterwegen, en langs een van die waterwegen kwam een van die makers daarvan. Het was een vogel en hij was zwart en de snavel was koraalrood.

Het was een „zij”, een waterhoen, voor eenige minuten van haar nest gekomen om haar stijve pooten te strekken en enkele insecten voor haar lunch te vangen, of te jagen op moddergeheimen langs het beschaduwde strand. Zij had in vierentwintig uren haar nest niet verlaten, en zij dacht dat het niet zou hinderen. Het was goed verborgen, zelfs voor een waterhoennest, en er schenen geen vijanden in den omtrek te zijn. Schenen te zijn! Dwaze vogel! Is de wildernis ooit zonder vijanden?

En de Grappenmaker zat heel stil op een vliertak, en keek als iemand, die weet en wetend, begrijpt.

— Kerk-kerk!

De gaai hield zijn kop opzij, zorgvuldig op het geluid lettend van het waterhoen, dat haar mannetje roept. Het geluid weerkaatste spookachtig op deze vochtige, stille plek. Hij wachtte op een antwoord. Ook zij deed dit. Maar het eenige antwoord was het plassen van een karper, die door een snoek werd achterna gejaagd in een verren hoek.

— Kerk-kerk!

Weer de vreemde, scherpe roep, maar geen antwoord. De dood in den vorm van een slechtvalk was langs dien weg gekomen en het mannetje had hem — niet vrijwillig — op dien weg gevolgd.

Toen begaf zich de Vlaamsche gaai rustig in de richting waar het waterhoen vandaan was gekomen, de bladerwegen in en uitvliegend op een wijze, die wonderbaar geweest zou zijn, als het niet zijn dagelijkse gewoonte was geweest. Hij zocht naar dat nest en als een nestzoeker van beroep stond hij bij niemand achter.

Tusschen het ruischende, verwarde riet bij een eilandje, verborgen met de kennis van een expert en de zorg van een moeder, vond hij het.

Tenminste hij dacht dat hij dit deed.

Het was een horizontaal vlak van riet, een vlot als het ware, en het dreef, speciaal voor dat doel gemaakt — en hierop rustten vier eieren, vuil-wit van kleur. Hiermee beging hij een vergissing, want het aantal eieren van een waterhoen bedraagt minstens acht; ze zijn meer bruin dan wit, en versierd met roodachtige vlekjes.

Met een oog op het waterhoen — hij kon haar juist zien, terwijl zij over het meer vloog — en het andere oog op het werk, waarmee hij bezig was, smulde hij. Het was een heerlijk feestmaal, want deze eieren waren meer dan twee duim groot, en hij was verdiept in den smaak en de heerlijkheid van dat alles. Dat was misschien de reden, waarom hij, die zoo trotsch was op zijn scherp gezicht, geheel vergat op te merken hoe een kop, gedurende tien seconden op z'n meest, aan de oppervlakte van het water verscheen.

(Wordt vervolgd).

„DE ROODE GRAPPENMAKER”.
VLAAMSCH GAAI BIJ ZIJN NEST MET JONGEN.